

Úvod a metodické poznámky

Při sčítání 2011 bylo, podobně jako v předešlých dvou sčítáních v letech 1991 a 2001, zjišťováno místo narození. Otázka byla formulována jako dotaz na bydliště matky v době narození sčítané osoby, které je obvykle totožné s prvním bydlištěm, kde sčítaná osoba po narození žila. Nejednalo se tedy o přesné místo narození, které je u většiny osob zpravidla dáno místem porodnice a pro vyhodnocení souhrnného migračního pohybu mezi rodištěm/místem původu a bydlištěm v době sčítání tak nemá velkou vypovídací schopnost.

V rámci České republiky bylo zjišťováno toto bydliště na úrovni obce (podle územní struktury platné k datu sčítání), v případě místa narození v zahraničí se zjišťoval pouze stát.

Na rozdíl od předchozích cenzů, kdy veškeré údaje byly vázány na trvale bydlící obyvatelstvo, byl při sčítání 2011 i u tohoto údaje nově uplatněn koncept obvyklého pobytu, a bylo tedy zjišťováno první faktické bydliště osoby a porovnávalo s místem obvyklého pobytu v době sčítání. Při sčítání v letech 2001 a 1991 byla otázka na místo narození koncipována metodicky shodně – jako otázka na bydliště matky v době narození sčítané osoby, bylo však zjišťováno místo trvalého pobytu, resp. trvalé bydliště matky. Údaje o místu narození ze sčítání 1991, 2001 a 2011 lze tak považovat za metodicky srovnatelné do té míry, do jaké to umožňuje celková změna metodiky cenzu.

Srovnání místa narození a místa bydliště poskytuje informace o výsledcích dlouhodobého migračního pohybu obyvatelstva. V některých případech jsou ovšem tyto výsledky rovněž ovlivněny administrativními faktory – velikost obcí, míra integrace sídelních lokalit do obcí, počet obcí v regionu atd.

Pod pojmem „místo narození“ je tedy v celé publikaci míněno právě bydliště matky v době narození sčítané osoby, jak je popsáno výše. Také pojmy „stěhování“, „přistěhování“, „vystěhování“, „migrace“ apod. je třeba chápat ve smyslu uvedeného zdroje údajů; např. za přistěhované jsou považovány osoby, které měly místo obvyklého pobytu v době sčítání v daném území, ale místo narození, zjištěné rovněž při sčítání, měly mimo toto území.

Při hodnocení rozmístění a struktury obyvatelstva dle jednotlivých prostorových možností vztahu mezi místem narození a bydlištěm bylo při sčítání v roce 2011 použito téměř shodné vymezení kategorií jako při sčítáních v letech 1991 a 2001.

Na úrovni menších regionů byly i v roce 2011 hodnoceny okresy (vymezené na základě zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu); jednak z důvodů srovnatelnosti se stavem při sčítáních 1991 a 2001, ale i s ohledem na skutečnost, že značná část populace prožila většinu svého života v období, kdy státní správa existovala na této úrovni. Na druhé straně od 1. 1. 2003 jsou jako základní územní jednotky státní správy přenesené do působnosti obcí užívány tzv. správní obvody obcí s rozšířenou působností (dále jen SO ORP), vymezené na základě zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností. Jedná se o menší, zpravidla i funkčně vymezené mikroregiony, proto bylo vhodné zařadit do hodnocení i tyto aktuálnější územní jednotky. Z těchto důvodů jsou v publikaci některé údaje uvedeny na úrovni menších regionů alternativně za okresy i SO ORP.

Místo narození vykazuje na první pohled v porovnání s předchozími cenzy nebo s jinými ukazateli relativně nízký podíl nezjištěných údajů – přibližně 0,5 %, v absolutním počtu necelých 50 tisíc osob. Ve skutečnosti ovšem byl u dalších asi 6 % populace tento údaj zjištěn jen s neuspokojivou přesností: u více než 563 tisíc osob bylo pouze zjištěno, že jejich místo narození je v ČR bez bližšího určení místa, v případě dalších téměř 65 tisíc pak byla zjištěna pouze skutečnost, že místo narození je v okrese jejich obvyklého pobytu, ale konkrétní obec nebyla zjištěna (tj. není možno ani určit, zda bydlí v obci svého rodiště nebo jinde). Při sčítání 1991 a 2001 byly případy, kdy obec místa narození v ČR nebyla zjištěna, zahrnuty do kategorie „nezjištěno“.

Není-li uvedeno jinak, jsou všechny relativní údaje vztaženy k celkovému počtu obvykle bydlících obyvatel (nikoli pouze osob se zjištěným údajem).